

TÜRKİYE'DE GENÇLERİN İYİ OLMA HALİ ARAŞTIRMA RAPORU

habitat

infakto
RESEARCH WORKSHOP

TÜRKİYE'DE GENÇLERİN İYİ OLMA HALİ ARAŞTIRMA RAPORU

KISA RAPOR

İÇİNDEKİLER

Türkiye’de Gençlerin İyi Olma Hali Araştırma Raporu 6

Araştırmanın Kapsamı ve Yöntemi

Sayfa 01

Bulgular

Sayfa 01

2.1 Yaşamdan Memnuniyet: Kısmi Bir Toparlanma

Sayfa 01

2.1.1 Yaşam Memnuniyetinin Birincil Belirleyicisi: Çalışma Durumu

Sayfa 01

2.1.2 Yaşamdan Memnuniyetin Belirleyicileri: Çok Değişkenli Analizler

Sayfa 03

2.2 Çalışma Durumu ve Toplumsal Cinsiyet

Sayfa 04

2.2.1 İş Bulma Kaygısı Sürerken Girişimcilik Eğilimi Geriliyor

Sayfa 05

2.2.2 Gençlerin Yurt Dışına Gitme İsteğinde Son İki Yılda Düşüş

Sayfa 06

2.3 Maddi Memnuniyet Düşük, Göreli Yoksunluk Yüksek

Sayfa 08

2.3.1 Maddi Durumdan Memnuniyetin Belirleyicileri

Sayfa 09

2.4 Sağlıktan Memnuniyette En Keskin Düşüş İş Arayan Gençlerde

Sayfa 10

2.4.1 Sağlık Durumundan Memnuniyetin Belirleyicileri

Sayfa 11

2.5 Gençlerde Sivil Katılım ve Gönüllülük Sınırlı

Sayfa 13

2.6 Aile ve Arkadaşlarla İlişkiler

Sayfa 15

2.6.1 Aileyle İyi İlişkilerin Belirleyicileri

Sayfa 16

2.6.2 Arkadaşlarla İyi İlişkilerin Belirleyicileri

Sayfa 17

2.7 Kentte Yaşam ve Güvenlik Algısındaki Değişim Pozitif Yönde

Sayfa 18

2.8 Dijital Yetkinlikte Belirleyici Etken: Eğitim Durumu

Sayfa 19

2.8.1 Yaşamdan Memnuniyet: Kısmi Bir Toparlanma

Sayfa 19

2.8.2 Dijital Yetkinliğin Belirleyicileri

Sayfa 20

1.ARAŞTIRMANIN KAPSAMI VE YÖNTEMİ

Habitat Derneği'nin 2017 yılından itibaren Infakto RW ortaklığıyla yürüttüğü Türkiye'de Gençlerin İyi Olma Hali Araştırma Raporu, gençlerin iyi olma halini uzun dönemli olarak izlemeyi amaçlayan kapsamlı bir saha çalışmasıdır.

2025 yılında altıncısı gerçekleştirilen bu çalışma, 9–24 Ekim 2025 tarihleri arasında Türkiye'nin kentsel genç nüfusunu temsil eden 33 ilde, 18–29 yaş aralığındaki 1.403 gençle yüz yüze görüşmeler yoluyla yürütülmüştür. Çalışma, gençlerin öznel iyi olma hâllerini ekonomik, sosyal ve siyasal boyutlarıyla birlikte incelemektedir.

2.BULGULAR

2.1 Yaşamdan Memnuniyet: Kısmi Bir Toparlanma

2025 bulguları, gençlerin yaşamdan memnuniyet oranında 2023'e kıyasla 8 puanlık bir artışa işaret etmektedir. Gençlerin %54'ü yaşamından memnun olduğunu belirtmiştir. Bununla birlikte bu oran, 2017'de ölçülen %71 düzeyinin hâlâ 17 puan altındadır. Dolayısıyla söz konusu artış, uzun dönemli bir toparlanmadan ziyade son iki yıl içindeki sınırlı bir iyileşmeye işaret etmektedir.

Gençlerin gelecekte umut düzeyi, yaşam memnuniyetindeki artışa rağmen düşük seyretmeye devam etmektedir. Gelecekte umutlu olduğunu belirten gençlerin oranı ise %45 düzeyindedir. Bu oran 2023 ile benzer seyretmekte, ancak 2017'deki %67 seviyesinin belirgin biçimde gerisinde kalmaktadır. Yaşam memnuniyetindeki artışa rağmen umut düzeyinin aynı ölçüde yükselmemesi, öznel iyi olma halinin kırılgan bir zeminde ilerlediğini göstermektedir.

2.1.1 Yaşam Memnuniyetinin Birincil Belirleyicisi: Çalışma Durumu

2025 verileri, yaşamdan memnuniyetin en güçlü belirleyicisinin çalışma durumu olduğunu göstermektedir. Genel ortalama %54 iken, çalışan gençlerde bu oran %58'e, öğrencilerde %55'e çıkmaktadır. Buna karşılık iş arayan gençlerde yaşamdan memnuniyet %27'ye düşmektedir. Çalışanlarla iş arayanlar arasındaki 31 puanlık fark, istihdamın yalnızca ekonomik değil, aynı zamanda psikolojik bir güven kaynağı olduğunu düşündürmektedir.

Gençler arasında gelecek beklentisi, çalışma durumuna bağlı olarak keskin biçimde farklılaşmakta ve iş arayan gençler belirgin bir dezavantaj yaşamaktadır. Çalışan gençlerin %50'si, öğrencilerin %48'i gelecekte umutlu olduklarını belirtirken, iş arayan gençlerde bu oran %16'ya gerilemektedir. İş arayan gençlerin hem mevcut yaşamdan memnuniyet hem de gelecek beklentileri açısından sistematik biçimde dezavantajlı konumda olması, işsizliğin öznel iyi olma hali üzerindeki güçlü etkisini teyit etmektedir. Önceki araştırma dalgalarında da iş arayan gençlerin daha düşük memnuniyet düzeylerine sahip olduğu gözlemlenmişti. Ancak 2025 bulguları, çalışan–iş arayan farkının daha da açıldığını göstermektedir. Bu durum, ekonomik belirsizlik ortamında istihdamın gençler açısından daha merkezi bir belirleyici haline geldiğini düşündürmektedir.

2.1.2 Yaşamdan Memnuniyetin Belirleyicileri: Çok Değişkenli Analizler

Çok değişkenli analizler, ekonomik güvence ve sağlık durumunun gençlerin yaşam memnuniyetinin temel eksenini oluşturduğunu göstermektedir. Yaşamdan memnuniyetin belirleyicilerini keşfetmeyi amaçladığımız çok değişkenli analizlerdeki ilk temel model sonuçları, gençlerin yaşam memnuniyetinin özellikle işgücü piyasasındaki konum ve sağlık durumuyla yakından ilişkili olduğunu göstermektedir. İş arayan gençlerin yaşam memnuniyeti düzeyleri belirgin biçimde daha düşüktür. Bu bulgu, iş arama sürecinin gençler açısından yalnızca ekonomik bir durum değil, aynı zamanda psikolojik bir kırılma alanı olduğunu düşündürmektedir. Buna karşılık çalışan ya da öğrenci olan gençlerle iş arayan gençler arasındaki yaşam memnuniyeti farkları bu modelde daha sınırlı görünmektedir.

Gençlerin yaşam memnuniyeti fiziksel sağlık koşullarıyla yakından ilişkiliyken, bazı genç alt gruplarında görülen ek kırılma alanları öznel iyi olma halindeki eşitsizlikleri derinleştirmektedir. Analizlere esas olan modelde sürekli hastalık ya da engeli bulunan gençlerin yaşam memnuniyetinin anlamlı biçimde daha düşük olduğu görülmektedir. Bu durum, öznel iyi olma halinin fiziksel sağlık koşullarıyla güçlü biçimde bağlantılı olduğunu ortaya koymaktadır. Daha genç yaş grubunda memnuniyetin görece daha düşük olması ve gönüllülük deneyiminin memnuniyetle negatif ilişki göstermesi ise, gençler arasındaki bazı dezavantajlı grupların daha kırılma alanı olabileceğine işaret etmektedir. Ancak gönüllülük bulgusunun doğrudan nedensel bir ilişkiyi değil, farklı sosyal profilleri yansıtmaya ihtimali göz önünde bulundurulmalıdır.

Ekonomik ve psikososyal değişkenler modele eklendiğinde gençlerin yaşam memnuniyetinin en güçlü belirleyicisinin maddi memnuniyet olduğu açık biçimde ortaya çıkmaktadır. Maddi durumundan memnun olan gençlerin yaşam memnuniyeti de belirgin biçimde daha yüksektir. Bu ilişki tüm analizlerde en güçlü bulgu olarak karşımıza çıkmaktadır. Maddi memnuniyet arttıkça yaşam memnuniyetinin de arttığı görülmektedir. Bu sonuç, gençlerin öznel iyi olma halinin ekonomik koşulların kendisinden çok, bu koşulların nasıl deneyimlendiği ve değerlendirildiğiyle bağlantılı olduğunu göstermektedir.

İlave değişkenlerle genişletilen analizler, gençlerin yaşam memnuniyetinin maddi koşullardan çok sağlık memnuniyeti, aile ilişkileri ve toplumsal güven duygusuna dayandığını; ekonomik değerlendirmelerin ise görece kıyaslamalardan ziyade bireylerin kendi durumlarını nasıl algıladıklarıyla şekillendiğini göstermektedir. Genişletilmiş modelde sağlık memnuniyeti ve aile ile kurulan ilişkilerin niteliği de yaşam memnuniyetini artıran önemli unsurlar olarak öne çıkmaktadır.

Buna karşılık toplumsal belirsizlik ve güvensizlik duygusunu ifade eden anomi düzeyi yükseldikçe yaşam memnuniyeti düşmektedir. Bu bulgu, gençlerin iyi olma halinin yalnızca maddi imkânlarla değil, aynı zamanda içinde bulundukları toplumsal düzeni anlamlı ve güvenilir bulmalarıyla da ilişkili olduğunu göstermektedir. Çalışma durumunun bu aşamada anlamlılığını kaybetmesi, istihdamın etkisinin büyük ölçüde ekonomik tatmin üzerinden dolaylı biçimde işlediğini düşündürmektedir. Göreli yoksunluk değişkeninin de maddi memnuniyet dikkate alındığında önemini yitirmesi benzer bir sonuca işaret etmektedir. Gelirin düzeyi ya da başkalarıyla kıyaslandığında hissedilen eksiklikten ziyade, gençlerin kendi ekonomik durumlarını nasıl değerlendirdikleri yaşam memnuniyeti açısından belirleyici görünmektedir. Güvenlik algısı ve bazı demografik özellikler ise daha sınırlı ve ikincil bir rol oynamaktadır.

Bu çerçevede 2025 yılında gençlerin yaşam memnuniyetini belirleyen ana eksenin ekonomik güvence, sağlık ve toplumsal belirsizlik duygusu olduğu söylenebilir.

Öğrenciler için yapılan analizler bu tabloyu tamamlamakta, öğrenci alt grubunda da maddi durum memnuniyeti temel belirleyici olmaya devam etmektedir. Bunun yanı sıra eğitimden duyulan memnuniyet, öğrencilerin yaşam memnuniyetini doğrudan etkileyen önemli bir unsur olarak ortaya çıkmaktadır. Aile ilişkileri ve sağlık memnuniyeti bu grupta da destekleyici rol oynamaktadır. Anomi düzeyi ise genel gençlik grubunda olduğu gibi negatif etki göstermekte, toplumsal belirsizlik ve güvensizlik duygusu arttıkça yaşam memnuniyeti azalış göstermektedir. Bu sonuçlar, öğrencilerde yaşam memnuniyetinin “ekonomik güvence, eğitim deneyimi ve aile desteği” ekseninde şekillendiğini; genel genç nüfusta ise buna sağlık ve toplumsal güven boyutunun daha belirgin biçimde eşlik ettiğini göstermektedir.

2.2 Çalışma Durumu ve Toplumsal Cinsiyet

2025 verileri, gençlerin işgücü piyasasındaki konumunun hâlâ kırılgan bir yapıya sahip olduğunu göstermektedir. Gençlerin %44’ü tam zamanlı, %4’ü yarı zamanlı çalışmakta; buna karşılık %52’si çalışmamaktadır. Çalışmayan gençlerin en temel iki gerekçesi öğrenci olmaları ve iş bulamamalarıdır. Bu tablo, gençlik döneminin önemli bir bölümünün ya eğitimde ya da iş arama sürecinde geçtiğini, istihdamın ise sınırlı bir kesim için istikrarlı bir konuma dönüştüğünü göstermektedir.

Zaman içindeki eğilimler, gençlerin istihdam ve iş arama dinamiklerinde dalgalı ancak kısmi bir toparlanma olduğunu, eğitim–istihdam geçişinin ise hâlâ istikrarsız bir seyir izlediğini göstermektedir. 2017’de %53 olan çalışan genç oranının sonraki yıllarda gerilediği ve uzun süre %44 civarında seyrettiği görülmektedir. 2025 itibarıyla çalışan oranının %48’e yükselmesi, kısmi bir toparlanmaya işaret etmektedir.

Benzer biçimde iş arayan gençlerin oranı 2017’de %8 iken sonraki yıllarda artmış, 2025’te ise %12’ye gerilemiştir. Bu düşüş; işsizlik baskısında sınırlı bir azalmaya işaret etmekle birlikte, her sekiz gençten birinin hâlâ aktif olarak iş bulmaya çalıştığını göstermektedir. Öğrenci oranının %24 düzeyinde olması ve pandemi sonrası dönemde yaşanan düşüşün kısmen telafi edilmiş görünmesi, gençlerin eğitim–istihdam geçişinde dalgalı bir seyir izlediğini düşündürmektedir.

Çalışma durumunun toplumsal cinsiyet boyutu yapısal bir farklılığa işaret etmektedir. Erkek gençlerin %59’u çalışırken bu oran kadın gençlerde %38’dir. İş arayanlar ve öğrenciler arasında cinsiyete bağlı belirgin bir fark gözlenmezken, “ev genci” kategorisinde keskin bir ayrışma ortaya çıkmaktadır. Kadınların %26’sı bu grupta yer alırken erkeklerde bu oran yalnızca %6’dır. Bu bulgu, genç kadınların işgücü piyasasına katılımının aile içi roller ve bakım sorumlulukları gibi faktörlerle daha fazla sınırlanabildiğini düşündürmektedir. Dolayısıyla 2025 verileri, gençlerin çalışma durumundaki iyileşmenin cinsiyetler arasında eşit dağılmadığını ve toplumsal cinsiyet temelli yapısal farkların devam ettiğini göstermektedir. Cinsiyetten bağımsız olarak ise eğitim seviyesi yükseldikçe gençlerin ev genci olmaya kıyasla çalışan konumunda yer alma olasılığı artmaktadır.

2.2.1 İş Bulma Kaygısı Sürerken Girişimcilik Eğilimi Geriliyor

Gençlerin iş bulma konusundaki kaygıları yüksek seyrini sürdürmektedir. 2017 yılında herhangi bir sebeple iş arasa kolayca iş bulamayacağını düşünen gençlerin oranı %69 iken, bu oran 2023’te %77’ye yükselmişti. 2025 itibarıyla %72’ye gerilemiş olsa da hâlâ her on gençten yedisinin iş bulmayı zor gördüğü anlaşılmaktadır. İş arayan gençlerde bu oran %94’e, ev gençlerinde ise %81’e çıkmaktadır. Bu tablo, işgücü piyasasına doğrudan temas eden ya da tamamen dışında kalan gençlerin kaygı düzeyinin daha yüksek olduğunu göstermektedir.

Gençlerin iş bulma konusundaki değerlendirmeleri, iş olanaklarının yetersizliği ve beceri uyumsuzluğu algısının giderek belirginleştiği yapısal bir sorun çerçevesine işaret etmektedir. Gençlerin iş bulmanın önündeki en önemli engel olarak yeterli iş olanaklarının olmamasını (%38) göstermesi, yapısal bir sorun algısına işaret etmektedir. Bunu iş bulmayı sağlayacak tanındıkların olmaması (%33) ve ücretlerin düşüklüğü (%29) izlemektedir. Önceki yıllarda da iş olanaklarının yetersizliği öne çıkarken, 2025’te sosyal bağlantı eksikliği ve beceri yetersizliği algısının daha görünür hale geldiği görülmektedir. Nitekim gençlerin kendilerini en yetersiz hissettikleri alan yabancı dildir; İngilizce, Fransızca ya da Almanca dillerinden en az birinde kendini yeterli görenlerin oranı yalnızca %16’dır. Buna karşılık gençlerin %57’si yaşadıkları bölgede iş bulmak için bu dillerden birini iyi derecede bilmenin önemli olduğunu düşünmektedir. Bu durum, işgücü piyasasında talep edilen beceriler ile gençlerin sahip olduklarını düşündükleri beceriler arasındaki algısal açığa işaret etmektedir.

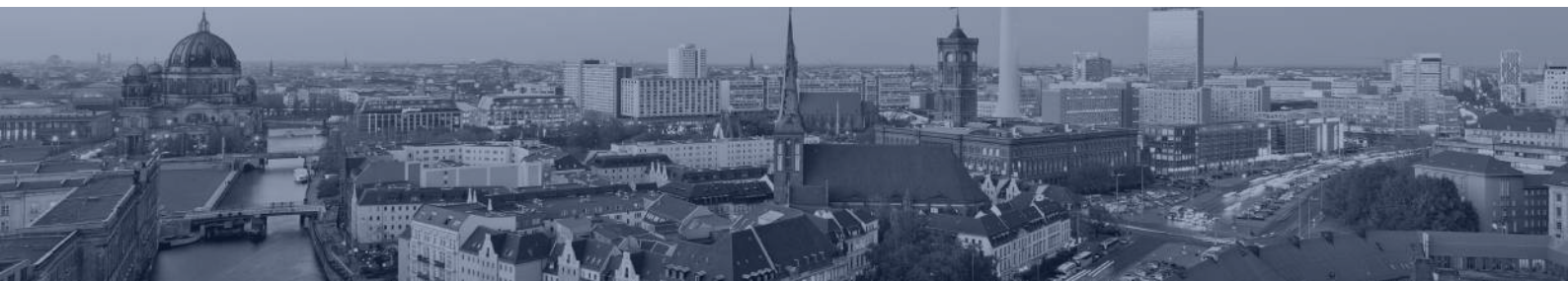
İş bulma kaygısındaki bu tabloya paralel olarak girişimcilik eğiliminde de belirgin bir gerileme gözlenmektedir. 2017'de %63 olan girişimcilik isteği, sonraki yıllarda düşüş eğilimine girmiş ve 2025'te %36'ya gerilemiştir. Bu oran, 2023'e kıyasla 17 puanlık bir düşüşe karşılık gelmektedir. Girişimcilik eğilimi erkeklerde kadınlara kıyasla, 18–24 yaş grubunda 25–29 yaş grubuna kıyasla ve çalışan gençlerde daha yüksektir. Buna karşılık ev gençlerinde girişimcilik eğiliminin %21 düzeyinde kalması dikkat çekicidir. Bu bulgular birlikte değerlendirildiğinde, gençlerin hem mevcut iş piyasasına hem de kendi işini kurma seçeneğine karşı daha temkinli bir tutum geliştirdiği görülmektedir.

2.2.2 Gençlerin Yurt Dışına Gitme İsteğinde Son İki Yılda Düşüş

2025 bulguları, gençlerin yurt dışına yönelme isteğinde belirgin bir düşüşe işaret etmektedir. Gençlerin %20'si eğitime başka bir ülkede devam etmek istediğini, %28'i ise başka bir ülkeye yerleşmeyi düşündüğünü belirtmektedir. Bu oranlar 2023 yılında sırasıyla %28 ve %43 düzeyindeydi. Son iki yılda yaşanan bu gerileme, gençlerin yurt dışı planlarında daha temkinli bir tutum geliştirdiğini göstermektedir. Buna rağmen her dört gençten birinin göç etme isteği taşıması, konunun hâlâ önemli bir eğilim alanı olduğunu ortaya koymaktadır.

Yurt dışına yönelme isteği çalışma durumuna göre farklılaşmaktadır. Eğitime yurt dışında devam etmek isteyenlerin oranı öğrenciler arasında %40 ile en yüksek düzeydedir. Bu oran, ev gençlerinde %24 olarak kaydedilmekte; bu durum, eğitim dışında kalan gençler arasında da hareketlilik arzusunun varlığına işaret etmektedir. Öte yandan söz konusu başka bir ülkede yaşama isteği açısından bakıldığında öğrenciler (%41) ve iş arayan gençler (%29) daha yüksek oranlara sahiptir. Çalışan gençlerde bu oran %22'ye düşmektedir. Bu dağılım, işgücü piyasasında daha istikrarlı bir konumda bulunan gençlerin yurt dışında yaşama eğilimlerinin görece daha düşük olduğunu göstermektedir.

Hedef ülkeler arasında Almanya ilk sırada yer almakta, onu ABD, İngiltere ve Fransa izlemektedir. Yurt dışına yerleşmek istemenin temel gerekçesi daha iyi iş ve eğitim olanaklarıdır. Bu tercih, gençlerin göç kararını öncelikle ekonomik ve mesleki fırsatlar üzerinden değerlendirdiğini göstermektedir. Bununla birlikte yurt dışına gitmek isteyen gençlerin %35'i bu planını gerçekleştirebileceğine inanmadığını ifade etmektedir. Bu durum, arzu ile gerçekleştirebilirlik algısı arasında bir mesafe bulunduğunu ve göç eğiliminin önemli ölçüde beklenti düzeyinde kaldığını düşündürmektedir.

2.3 Maddi Memnuniyet Düşük, Görelî Yoksunluk Yüksek

2025 bulguları, gençlerin ekonomik koşullara ilişkin memnuniyetlerinin düşük seviyede seyrettiğini göstermektedir. Gençlerin yalnızca %40'ı maddi durumundan memnun olduğunu belirtmektedir. Bu oran 2017'de %61 düzeyindeyken, sonraki yıllarda gerilemiş ve 2023'te %38'e kadar düşmüştür. 2025'te sınırlı bir toparlanma görölse de memnuniyet hâlâ geçmiş dönemlerin oldukça gerisindedir. Gençlerin %67'si Haziran 2018'den itibaren yaşanan ekonomik sorunlardan etkilendiğini ifade etmektedir. Ekonomik sıkıntı yaşadığını belirtenlerin %61'i bazı zorunlu giderlerini ödeyemediğini, %55'i yakın çevresinden borç aldığını, %53'ü ise kredi kartı borçlarını ödeyemediğini belirtmektedir. Ayrıca gençlerin %42'si ailelerinin maddi durumunun son bir yılda kötüleştiğini düşünmektedir. Bu tablo, gençlerin ekonomik gelecek algısında belirgin bir kırılganlığa işaret etmektedir.

Gelir düzeyleri ile ihtiyaç duyulan gelir arasındaki fark gençlerin ekonomik gelecek algısındaki kırılganlığı pekiştirmektedir. Gençlerin ortanca kişisel geliri 10.001–30.000 TL aralığındayken, ihtiyaç duyduklarını belirttikleri gelir 30.001–50.000 TL aralığındadır. Bu fark, gençlerin %84'ünün görelî yoksunluk yaşadığını göstermektedir. Başka bir deyişle gençlerin büyük çoğunluğu ihtiyaç duyduğunu düşündüğü gelir düzeyinin altında yaşamaktadır. Bu oran 2023'te %80, daha önceki yıllarda ise %65 civarındaydı. Görelî yoksunluk özellikle iş arayan gençlerde (%98), öğrencilerde (%94) ve ev gençlerinde (%89) oldukça yüksektir; ancak çalışan gençlerin %75'inin de bu duyguyu taşıması, ücret düzeylerinin gençler açısından yeterli görülmediğini göstermektedir. Nitekim 2017'de kendini "orta halli" olarak tanımlayanların oranı %61 iken, bu oran 2025'te %42'ye düşmüştür; kendini "iyi durumda" görenlerin oranı ise yalnızca %18'dir.

Gelir–gider ilişkisi de benzer bir dengesizliğe işaret etmektedir. Gençlerin %49'u son bir yılda gelirlerinin harcamalarını karşılamadığını belirtmektedir; bu oran bir yıl önceye göre artış göstermiştir. Gelirinin yetersiz olduğunu belirten gençlerin %25'i harcamalarını kısmak zorunda kaldığını, %20'si tüketici kredisine başvurduğunu, %15'i ise birikimlerini bozduğunu ifade etmektedir. Borçluluk oranları da yüksektir. Gençlerin %35'inin kredi kartı borcu, %19'unun tüketici ya da ihtiyaç kredisi borcu bulunmaktadır; %19'u ise arkadaşlarına borçludur. Gençlerin en önemli gelir kaynağının hâlâ aileden alınan destek olması, ekonomik bağımsızlığın sınırlı kaldığını göstermektedir.

Gençlerin finansal okuryazarlığına ilişkin bulgular, parasal konularda özgüvenlerinin yüksek olmasına rağmen bilgi kaynaklarının sınırlı ve yatırım davranışlarının temkinli bir yapıya sahip olduğunu göstermektedir. Gençlerin %67'si parasal konularda kendini yeterli gördüğünü belirtmektedir. Finansal bilgi kaynağı olarak en sık aile (%64) ve arkadaş çevresi (%51) öne çıkarken, yalnızca %26'sı finans kurumlarından, %6'sı öğretmenlerinden bilgi aldığını ifade etmektedir.

Yatırım davranışlarına bakıldığında gençlerin %74'ü tanımadığı yatırım araçlarını tercih etmediğini, %63'ü ise yüksek getirili araçları daha riskli gördüğünü belirtmektedir. Bununla birlikte %30'u parasını tek bir yatırım aracında değerlendirdiğini, %37'si ise yatırım kararlarını arkadaş tavsiyesiyle aldığını söylemektedir.

Gençlerin bütçe yapma, harcama takibi ve tasarruf davranışlarına ilişkin bulgular, ekonomik kararlarının uzun vadeli planlamadan çok belirsizliklere karşı korunma eğilimiyle şekillendiğini göstermektedir. Gençlerin %47'si hiç bütçe yapmadığını, %38'i ise harcamalarını geriye dönük olarak takip etmediğini belirtmektedir. Bütçe yapanların %60'ı aylık planlama yaptığını ifade etse de, %38'i bütçesine sadık kalamadığını söylemektedir. Gençlerin %22'sinin şu anda ödenemeyen veya ertelenmiş faturası bulunmaktadır; %42'si son iki yılda faturalarını geciktirerek ödediğini belirtmektedir. Tasarruf yapabildiğini söyleyenlerin oranı yalnızca %26'dır. Tasarruf yapan gençlerin çoğu birikimlerini altın (%76) ve döviz (%46) gibi araçlarda değerlendirmekte; yaklaşık üçte biri kripto varlıkları tercih etmektedir. Tasarrufun temel amacı ise büyük ölçüde acil durumlara karşı güvence oluşturmaktır (%82). Bu bulgular birlikte değerlendirildiğinde, gençlerin ekonomik davranışlarının uzun vadeli refah artışından ziyade belirsizliklere karşı korunma motivasyonu ile şekillendiği görülmektedir.

2.3.1 Maddi Durumdan Memnuniyetin Belirleyicileri

Maddi memnuniyeti açıklamaya yönelik çok değişkenli analizler çalışma durumunun belirleyici bir rol oynadığını göstermektedir. Çalışan gençlerin ve öğrencilerin maddi memnuniyet düzeyleri, ev gençlerine kıyasla anlamlı biçimde daha yüksektir. Buna karşılık iş arayan gençlerin maddi memnuniyet düzeyleri belirgin biçimde daha düşüktür. Bu bulgu, iş arama sürecinin yalnızca gelir eksikliği değil, aynı zamanda ekonomik güvensizlik duygusu yarattığını göstermektedir. İstihdamın sağladığı düzenli gelir ve öngörülebilirlik, maddi memnuniyeti doğrudan destekleyen bir unsur olarak ortaya çıkmaktadır.

Görelî yoksunluk değişkeni de maddi memnuniyet üzerinde güçlü bir etkiye sahiptir. Gelirini ihtiyaç duyduğu düzeye yakın ya da eşit gören gençlerin maddi memnuniyet düzeyleri anlamlı biçimde artmaktadır. Bu sonuç, ekonomik konumun nesnel düzeyinden ziyade bireyin kendi beklentileriyle yaptığı karşılaştırmanın belirleyici olduğunu göstermektedir. Başka bir ifadeyle gençler için önemli olan yalnızca ne kadar kazandıkları değil, kazançlarının ihtiyaç ve beklentileriyle ne ölçüde örtüştüğüdür. Bu öznel değerlendirme boyutu, maddi memnuniyetin merkezinde yer almaktadır.

Borçluluk durumu açısından borcu olmayan gençlerin maddi memnuniyet düzeyleri, borcu olanlara kıyasla daha yüksektir. Borç, gençlerin ekonomik güvenlik algısını zayıflatan ve geleceğe yönelik belirsizlik hissini artıran bir faktör olarak görünmektedir. Bu durum, finansal kırılganlığın yalnızca bugünkü gelir düzeyiyle değil, gelecekteki ödeme yükümlülükleriyle de ilişkili olduğunu göstermektedir.

Yaş, cinsiyet ve sağlık durumu gibi demografik değişkenler maddi memnuniyet üzerinde doğrudan belirleyici bir rol oynamamaktadır. Eğitim düzeyi ise sınırlı ve sınırdaki bir etki göstermektedir. Bu sonuç, maddi memnuniyetin temel olarak ekonomik konum ve finansal baskı göstergeleri etrafında şekillendiğini ortaya koymaktadır. Genel olarak değerlendirildiğinde 2025 verileri, gençlerin maddi memnuniyet düzeylerinin düşük olduğunu; bu memnuniyetin ise istihdam, göreceli yoksunluk ve borçluluk gibi ekonomik yapısal faktörler tarafından belirlendiğini göstermektedir. Maddi memnuniyet, gençlerin genel iyi olma halinin merkezinde yer almakta ve diğer yaşam alanlarına ilişkin değerlendirmeleri de güçlü biçimde etkilemektedir.

2.4 Sağlıktan Memnuniyette En Keskin Düşüş İş Arayan Gençlerde

Araştırma bulguları gençlerin sağlık durumuna ilişkin değerlendirmelerinin genel olarak olumlu olduğunu göstermektedir. Gençlerin %39'u sağlık durumundan "biraz memnunum", %33'ü ise "çok memnunum" yanıtını vermektedir. Toplamda yaklaşık her üç gençten ikisi sağlık durumundan memnundur. Buna karşılık %27'lik bir kesim sağlık durumundan memnun olmadığını ifade etmektedir. Bu dağılım, genç nüfusta yaygın bir sağlık krizi olmadığını, ancak dikkate değer bir kırılganlık alanının varlığını göstermektedir.

Gençlerin son dönemde yaşadığı yaygın psikolojik belirtiler, fiziksel sağlık göstergeleri görece iyi olsa da ruhsal durumlarında belirgin bir sorun birikimine işaret etmektedir. Gençlerin yaklaşık beşte biri son dört haftada sık ya da çok sık uykusuzluk (%21), bitkinlik (%20) ve mutsuzluk (%19) yaşadığını belirtmektedir. Benzer biçimde %19'u sorunlarının üstesinden gelememe hissi yaşadığını, %18'i ise kendine güven kaybı hissettiğini ifade etmektedir. Fiziksel ağrı yaşayanların oranı %12 düzeyindedir. Sağlık sorunları nedeniyle günlük sorumluluklarını aksattığını belirtenlerin oranı ise daha düşüktür (%5). Bu bulgular, fiziksel sağlık göstergelerinin görece güçlü kalmasına karşın psikolojik iyi oluş alanında belirgin bir yük birikimi olduğunu düşündürmektedir.

Çalışma durumuna göre bakıldığında sağlık memnuniyetinin 2019–2023 döneminde yüksek ve görece istikrarlı seyrettiği, 2025'te ise tüm gruplarda belirgin bir düşüş yaşandığı görülmektedir. 2023'te genel memnuniyet oranı %87 civarındayken, 2025'te %72'ye gerilemiştir.

En keskin düşüş iş arayan gençlerde gözlenmektedir. Bu grupta sağlık memnuniyeti %84 düzeylerinden %60'a gerilemiştir. Öğrencilerde ve çalışanlarda da düşüş vardır; ancak iş arayanlardaki azalma daha belirgindir. Bu tablo, ekonomik belirsizlik ve işsizlik deneyiminin sağlık algısını doğrudan etkilediğini göstermektedir.

Gençlerin yaşam tarzı verileri, sağlıklı ve riskli alışkanlıkların birlikte görüldüğü karmaşık bir tabloya işaret etmektedir. Gençlerin büyük çoğunluğu düzenli kahvaltı yapmakta ve meyve tüketmektedir; ancak gazlı içecek tüketimi (%70'e yakın) ve tütün kullanımı (%63) oldukça yaygındır. Açık havada spor yapanların oranı %45 iken kapalı spor salonu kullanımı %21'de kalmaktadır. Bu karışık tablo, bir yandan sağlıklı davranışların sürdüğünü, diğer yandan riskli alışkanlıkların yaygınlığını göstermektedir. Genel olarak değerlendirildiğinde 2025 bulguları, gençlerin fiziksel sağlık memnuniyetinin görece güçlü kalmasına rağmen, psikolojik yük ve ekonomik belirsizlikle bağlantılı bir kırılganlık alanının giderek belirginleştiğine işaret etmektedir.

2.4.1 Sağlık Durumundan Memnuniyetin Belirleyicileri

2025 verileri, gençlerin sağlık memnuniyetinin üç ana ekseninde şekillendiğini göstermektedir: (1) kronik sağlık durumu, (2) psikolojik iyi oluş düzeyi ve (3) koruyucu yaşam tarzı davranışları, özellikle spor. Demografik değişkenlerin (yaş ve cinsiyet) sağlık memnuniyeti üzerinde anlamlı bir etkisi görünmemektedir. Benzer şekilde çalışma durumu ve görelî yoksunluk da modele dâhil edildiğinde doğrudan belirleyici değildir.

En güçlü ve tutarlı etki, sürekli hastalık ya da engel durumudur. Bu gruptaki gençlerin yüksek sağlık memnuniyeti kategorisinde yer alma olasılığı belirgin biçimde daha düşüktür. Bu bulgu beklenen bir sonuçtur; ancak büyüklüğü itibarıyla önemlidir. Kronik sağlık sorunu, gençlerin öznel sağlık değerlendirmesini doğrudan ve güçlü biçimde zayıflatmaktadır.

Psikolojik iyi oluş, sağlık memnuniyeti üzerinde güçlü bir etkiye sahiptir. Modelde farklı soruların bir araya getirilmesiyle oluşturulan psikolojik yük faktörü sağlık memnuniyetini güçlü ve negatif yönde etkilemektedir. Başka bir ifadeyle, psikolojik yük arttıkça sağlık memnuniyeti belirgin biçimde düşmektedir. Bu sonuç, daha önce bahsedilen uykusuzluk, bitkinlik, mutsuzluk ve kendine güven kaybı gibi göstergelerin yalnızca ruhsal durumu değil, genel sağlık algısını da şekillendirdiğini göstermektedir.

Yaşam tarzı değişkenleri incelendiğinde spor alışkanlıkları anlamlı ve pozitif bir ilişki göstermektedir. Düzenli spor yapan gençlerin sağlık memnuniyeti daha yüksektir. Buna karşılık sağlıksız beslenme tek başına anlamlı değildir; kötü alışkanlıklar (örneğin sigara, alkol vb.) ise %10 anlamlılık düzeyinde negatif bir eğilim göstermektedir. Bu tablo, koruyucu davranışların (spor gibi) sağlık memnuniyetini artırmada daha belirgin bir rol oynadığını, riskli davranışların ise etkisinin daha sınırlı ama yön olarak olumsuz olduğunu düşündürmektedir.

Borçlu olmamak sağlık memnuniyeti ile pozitif ilişkilidir. Bu bulgu önemli bir kesişim alanına işaret etmektedir: Ekonomik baskı yalnızca maddi memnuniyeti değil, sağlık algısını da etkilemektedir. Finansal yükün azalması, gençlerin kendilerini daha sağlıklı hissetmeleriyle birlikte görülmektedir.

Ekonomik değişkenler dolaylı bir rol oynamakta, ancak sağlık memnuniyetinin merkezinde psikolojik yük ve fiziksel kapasite yer almaktadır. Bu bulgu, gençlerin iyi olma halini değerlendirirken fiziksel ve ruhsal sağlığın birlikte ele alınması gerektiğini açık biçimde ortaya koymaktadır. Gençlerin psikolojik iyi oluşunu zayıflatan ya da güçlendiren faktörlerin daha bütüncül biçimde ele alınması da önem taşımaktadır. Bulgular, psikolojik yükün demografik özelliklerden ziyade yaşam koşullarıyla ilişkili olduğunu göstermektedir. Yaş, cinsiyet ve eğitim düzeyi psikolojik durumu anlamlı biçimde açıklamamaktadır. Buna karşılık sürekli hastalık ya da engel varlığı belirgin bir fark yaratmaktadır. Kronik sağlık sorunu olan gençlerde psikolojik yük daha yüksektir. Bu durum, fiziksel sağlık ile ruhsal iyi oluş arasındaki güçlü bağlantıyı açık biçimde göstermektedir.

Ekonomik koşullar psikolojik durum üzerinde belirleyici bir rol oynamaktadır. Gelirini yetersiz bulan ve ihtiyaç duyduğu gelir ile eline geçen gelir arasında fark hisseden gençlerde psikolojik baskı daha yüksektir. Benzer biçimde borçlu olan gençler, borcu olmayanlara kıyasla daha fazla ruhsal yük taşımaktadır. Bu bulgular, ekonomik belirsizlik ve finansal baskının gençlerin ruhsal dayanıklılığını doğrudan etkilediğini göstermektedir. Ekonomik kırılganlık yalnızca maddi memnuniyeti düşürmekle kalmamakta, aynı zamanda stres ve kaygı düzeylerini de artırmaktadır.

Yaşam tarzı alışkanlıkları önemli bir koruyucu veya risk faktörü olarak ortaya çıkmaktadır. Kötü alışkanlıklara sahip gençlerde psikolojik yük daha yüksektir. Buna karşılık düzenli spor yapan gençlerin psikolojik baskı düzeyleri daha düşüktür. Sporun yalnızca fiziksel sağlık değil, ruhsal denge açısından da destekleyici bir rol oynadığı anlaşılmaktadır. Sağlıksız beslenme alışkanlıkları da olumsuz bir eğilim göstermektedir; ancak bu etkinin spor kadar güçlü olmadığı görülmektedir. Bu tablo, aktif yaşam pratiklerinin gençlerin psikolojik dayanıklılığını güçlendirdiğini düşündürmektedir.

Çalışma durumu açısından bakıldığında özellikle iş arayan gençlerde psikolojik baskının artma eğiliminde olduğu görülmektedir. İstihdam belirsizliği ve gelecek kaygısı, ruhsal yükü artıran faktörler arasında yer almaktadır. Buna karşılık düzenli bir işte çalışan ya da eğitim sürecinde olan gençlerde psikolojik baskı görece daha sınırlıdır. Genel olarak değerlendirildiğinde, gençlerin ruhsal iyi oluşu üç temel eksen etrafında şekillenmektedir: fiziksel sağlık koşulları, ekonomik güvence ve aktif yaşam alışkanlıkları. Bu alanlardaki kırılganlık arttıkça psikolojik yük artmakta; güvence ve destek unsurları güçlendikçe ruhsal dayanıklılık da artmaktadır.

2.5 Gençlerde Sivil Katılım ve Gönüllülük Sınırlı

Daha önceki araştırma çalışmalarında olduğu gibi bu çalışma da gençler arasında gönüllülüğün ve bir sivil toplum kuruluşuna üyeliğin pek yaygın olmadığını göstermektedir. Gençler arasında gönüllü faaliyette bulunanların oranı %5'ken, herhangi bir sivil toplum kuruluşuna üye olanların oranı ise %8'dir. Ailelerinde herhangi bir dernek veya sivil toplum kuruluşuna üye olan biri olduğunu belirten gençlerin oranı yalnızca %17'dir. Gönüllülük yapan az sayıda gencin karşılaştığı en önemli sorun gönüllülük yapmak için zaman bulamamaları (%39) ve gönüllülük için yaptıkları harcamaları karşılamakta zorlanmalarıdır (%33). %27'lik bir kesim gönüllülük yaptığı kuruma ulaşmakta zorluk yaşadıklarını söylemektedir. Gönüllülük yapmayan çoğunluk için bu durumun en önemli sebebi yine gönüllülük için zaman bulamamalarıdır (%69). Gönüllülük faaliyetlerinde bulunma ile ilgilenmediğini söyleyen gençlerin oranı %60'ken, maddi olanaklarının olmadığını söyleyenlerin oranı %57'dir. Gönüllüsü olmak isteyeceği sivil toplum örgütü bulunmadığını belirten gençlerin oranı ise %44'tür.

Çok değişkenli analiz sonuçları, gönüllülüğü anlamlı biçimde açıklayan en güçlü değişkenin eğitim düzeyi olduğunu göstermektedir. Eğitim seviyesi arttıkça gönüllü faaliyetlere katılma olasılığı artmaktadır. Bu bulgu, gönüllülüğün kaynaklara erişim, sosyal ağlar ve farkındalıkla ilişkili bir pratik olduğunu düşündürmektedir. Eğitim, yalnızca bilişsel kapasiteyi artırmakla kalmayıp, aynı zamanda sivil katılım kanallarına erişimi ve bu kanalları kullanabilme becerisini de güçlendirebilir.

Ekonomik kırılganlık göstergeleri ya da temel demografik özellikler gönüllülüğü güçlü biçimde açıklamamaktadır. Çalışma durumu içinde özellikle iş arayanların gönüllülük olasılığının daha düşük olduğu görülmektedir. Bu durum, ekonomik belirsizlik yaşayan gençlerin gönüllü faaliyetlere zaman ve enerji ayırmakta zorlanabileceğini düşündürmektedir. Buna karşılık yaş, cinsiyet, engellilik durumu ve görelî yoksunluk gönüllülük davranışını anlamlı biçimde açıklamamaktadır. Cinsiyet ve medeni durum etkileşimlerinden biri sınırdaki bir farklılaşma gösterse de genel olarak güçlü ve tutarlı bir örüntü oluşmamaktadır. Bu tablo, gönüllü katılımın yapısal eşitsizliklerden ziyade kurumsal erişim ve eğitimle ilişkili bir katılım biçimi olduğunu düşündürmektedir.

2.6 Aile ve Arkadaşlarla İlişkiler

Aile ile birlikte yapılan etkinliklerin sıklığına bakıldığında, gençlerin önemli bir kısmının hane içi etkileşiminin düzenli olduğu görülmektedir. Haftada en az bir kez birlikte yemek yeme (%86) ve sohbet etme (%85) oldukça yaygındır. Televizyon izleme de (%74) yüksek oranlı bir ortak faaliyettir. Buna karşılık komşu ziyaretleri (%28), aile büyüklerini ziyaret (%23) ve aileyle dışarıda yemek yeme (%17) daha sınırlıdır. Bu tablo, aile içi bağların güçlü olmakla birlikte daha çok hane merkezli ve düşük maliyetli pratikler etrafında şekillendiğine işaret etmektedir.

Arkadaşlık ilişkilerine dair ifadelerde de benzer biçimde yüksek bir öznel destek algısı söz konusudur. Gençlerin yaklaşık dörtte üçünden fazlası hem arkadaşlarıyla duygularını paylaşabildiğini (%83) hem de ailelerinden duygusal destek gördüğünü (%78–79 aralığı) belirtmektedir. Bu bulgular, gençlerin sosyal destek ağlarının tamamen zayıf olmadığını göstermektedir. Bununla birlikte söz konusu destek ağırlıklı olarak duygusal ve iletişimsel düzeyde yoğunlaşmakta; birlikte gerçekleştirilen faaliyetlerin çeşitliliği ve bu ilişkilerin kamusal alana taşınma düzeyi daha sınırlı kalmaktadır.

Gençlerin sosyal yaşamı ağırlıklı olarak düşük maliyetli ve yakın çevreye dayalı etkinlikler etrafında şekillenmektedir. Arkadaşlarla bir araya gelindiğinde en yaygın faaliyetler kahve/kafe buluşmaları (%59) ve alışveriş merkezlerinde vakit geçirmektir (%37). Evde zaman geçirme (%27) de önemli bir seçenektir. Buna karşılık kültürel ve üretken etkinliklere katılım oldukça düşüktür; kurslar (%6), sinema (%4) ve tiyatro/konser (%2) sınırlı oranlarda ifade edilmektedir. Haftalık düzenli faaliyetler açısından da benzer bir tablo görülmektedir. Gençlerin yarısı mahalle dışına çıkarken (%51), şehir dışına çıkma (%7) ve kültürel etkinliklere katılım oldukça sınırlı kalmaktadır. Bu bulgular, gençlerin sosyal yaşamının ağırlıklı olarak düşük maliyetli ve yakın çevreye dayalı pratikler etrafında şekillendiğini; mekânsal ve ekonomik kısıtların etkinlik çeşitliliğini sınırlandırabildiğini düşündürmektedir. Nitekim “arkadaşlarla yapılan aktiviteleri yeterli bulma” sorusunda gençlerin yalnızca %22’si (yeterli + tamamen yeterli) tatmin edici bir düzey ifade ederken, %32’si bu aktiviteleri “hiç yeterli değil” olarak değerlendirmektedir. Yaklaşık yarısının (%46) “kısmen yeterli” yanıtını vermesi, potansiyelin mevcut olmakla birlikte imkânların sınırlı kaldığına işaret etmektedir.

Gençler güçlü duygusal bağlara sahip olsa da sosyal ilişkilerini çeşitlendirme ve kamusal etkinliklerle besleme kapasitesi sınırlı kalmaktadır. Bulgular birlikte değerlendirildiğinde, gençlerin güçlü duygusal bağlara sahip oldukları görülmektedir. Ancak bu ilişkileri çeşitlendirilmiş, kültürel ve kamusal etkinliklerle besleme kapasitesinin sınırlı kaldığı söylenebilir. Başka bir ifadeyle, sosyal destek ağları varlığını korumakta; ancak sosyal katılımın niteliği ve çeşitliliği daha kırılgan bir görünüm sergilemektedir.

2.6.1 Aileyle İyi İlişkilerin Belirleyicileri

Aileyle iyi ilişkiler değişkenine ilişkin çok değişkenli analiz, gençlerin aile bağlarının homojen bir örüntü sergilemediğini göstermektedir. Gençlerin aile bağları incelenen alt gruplara göre kayda değer farklılıklar göstermektedir. Öncelikle yaş grubu anlamlı bir farklılaşma üretmektedir: 18–24 yaş grubundaki gençlerin aileyle iyi ilişkiler bildirme olasılığı, 25–29 yaş grubuna kıyasla daha yüksektir. Bu durum, genç yetişkinliğin ilerleyen evrelerinde ekonomik bağımsızlaşma, iş arama süreci ya da ayrı hane kurma deneyimleriyle birlikte aile ilişkilerinin niteliğinin yeniden tanımlandığına işaret etmektedir. Başka bir ifadeyle, yaş ilerledikçe aileyle kurulan ilişkinin sıklığı değilse bile değerlendirilme biçimi değişmektedir.

Erkeklerin aileyle iyi ilişki bildirme olasılığı kadınlara kıyasla daha düşüktür. Ancak cinsiyet ile medeni durumun birlikte ele alındığı model, bu farkın tek boyutlu olmadığını ortaya koymaktadır. Özellikle evli erkeklerde aileyle iyi ilişki bildirme olasılığı belirgin biçimde artmaktadır. Bu bulgu, evlilikle birlikte erkeklerin aileyle kurduğu ilişkinin güçlenebildiğini; buna karşılık evli olmayan erkeklerin daha zayıf bir bağ algısına sahip olabildiğini düşündürmektedir. Kadınlarda ise evlilik durumunun etkisi daha sınırlı görünmektedir. Bu sonuçlar, aile ilişkilerinin toplumsal cinsiyet rolleri ve yaşam döngüsüyle kesiştiğini göstermektedir.

Sağlık durumu önemli bir eşitsizlik eksenini olarak öne çıkmaktadır. Herhangi bir engeli ya da kronik hastalığı olan gençlerin aileyle iyi ilişkiler bildirme olasılığı anlamlı biçimde daha düşüktür. Sağlıkla ilişkili kırılganlıkların yalnızca bireysel iyi olma halini değil, aynı zamanda aile içi ilişkilerin niteliğini de etkileyebildiği anlaşılmaktadır. Bu bulgu, bakım ilişkileri, bağımlılık ve ekonomik yük gibi unsurların aile içi dinamikleri dönüştürebileceğini düşündürmektedir. Nedensel yönü açık biçimde belirlemek mümkün olmasa da sağlık ile aile ilişkileri arasında güçlü bir bağlantı olduğu görülmektedir.

Aileyle iyi ilişkiler gençler arasında yaş, sağlık ve yaşam evresi göstergeleriyle yakından ilişkili bir örüntü sergilemektedir. Eğitim düzeyi arttıkça aileyle iyi ilişki bildirme olasılığının artması dikkat çekicidir. Bu durum, eğitimle birlikte iletişim becerilerinin ve çatışma çözme kapasitesinin güçlenmesiyle ilişkili olabilir. Buna karşılık çalışma durumu gençler arasında belirgin bir ayrışma yaratmaktadır. Çalışan, öğrenci ya da iş arayan gençlerin aileyle iyi ilişki bildirme olasılıkları referans kategoriyi oluşturan ev gençlerine kıyasla daha düşüktür. Özellikle ekonomik belirsizlik ve geçiş dönemlerinin aile içi gerilimleri artırabileceği düşünülebilir. Göreli yoksunluk değişkeninde ise sınırlı bir farklılaşma görülmektedir; ancak örneklemin büyük çoğunluğunun göreli yoksunluk yaşadığını belirtmesi, bu değişkenin ayrıştırıcı gücünü azaltmış olabilir.

2.6.2 Arkadaşlarla İyi İlişkilerin Belirleyicileri

Arkadaşlarla iyi ilişkiler değişkenine ilişkin çok değişkenli analiz, bu konuda aile ilişkilerine kıyasla farklı bir toplumsal örüntü sergilemektedir. Aile ile ilişkilerde olduğu gibi yaş grubu anlamlıdır ancak tersine çalışmaktadır. 18–24 yaş grubundaki gençlerin arkadaşlarla iyi ilişkiler bildirme olasılığı, 25–29 yaş grubuna kıyasla daha düşüktür. Bu bulgu, gençliğin erken döneminde akran ağlarının daha yoğun olmasına rağmen, ilişkilerin niteliğinin henüz istikrarlı bir yapıya kavuşmamış olabileceğine işaret etmektedir. Yaş ilerledikçe arkadaşlık ilişkilerinin sayıca daralsa da daha seçici ve güçlü bağlara dönüşmesi olasıdır.

Cinsiyet tek başına belirleyici görünmemektedir; ancak cinsiyet ve medeni durumun birlikte ele alınması anlamlı farklılaşmalar üretmektedir. Özellikle evli erkek ve kadınların arkadaşlarla iyi ilişki bildirme olasılığının daha düşük olduğu görülmektedir. Bu durum, evlilik ve toplumsal cinsiyet rollerinin arkadaşlık ağlarının sürdürülme biçimini etkileyebildiğini düşündürmektedir. Başka bir ifadeyle, yaşam döngüsündeki geçişler yalnızca aile ilişkilerini değil, akran ilişkilerini de yeniden şekillendirmektedir.

Çalışma durumu değişkeni içinde özellikle öğrencilerin arkadaşlarla iyi ilişki bildirme olasılığı daha yüksektir. Bu sonuç, eğitim ortamlarının akran etkileşimi için kurumsal bir zemin sağladığını göstermektedir. Buna karşılık çalışan ya da iş arayan gençlerde bu avantaj daha sınırlı görünmektedir. Görelî yoksunluk ve sağlık durumu değişkenleri ise bu modelde belirleyici değildir; bu da arkadaşlık ilişkilerinin ekonomik kırılganlıktan ziyade sosyal ve kültürel katılım biçimleriyle daha yakından ilişkili olabileceğini düşündürmektedir.

Kültürel tüketim düzeyi arttıkça arkadaşlarla iyi ilişki bildirme olasılığı azalmaktadır. Bu bulgu ilk bakışta karşıt bir ilişkiye işaret etse de bireyselleşmiş kültürel pratiklerin kolektif arkadaşlık deneyimlerinin yerini kısmen alabileceği ihtimali göz ardı edilmemelidir. Öte yandan gençlerin belirtilen etkinlikleri yeterince yapabildiklerini düşünmeleri, arkadaşlarla iyi ilişkilerle pozitif yönde ilişkilidir. Bu sonuç, arkadaşlık ilişkilerinin yalnızca duygusal değil, aynı zamanda birlikte zaman geçirme ve ortak faaliyet üretme kapasitesiyle de bağlantılı olduğunu göstermektedir. Dolayısıyla akran ilişkileri, gençlerin kamusal ve kültürel alanlara erişim imkânlarıyla birlikte düşünülmesi gereken bir boyut olarak ortaya çıkmaktadır.

2.7 Kentte Yaşam ve Güvenlik Algısındaki Değişim Pozitif Yönde

Yaşanılan yerde kendini güvende hissetme düzeylerinde 2025 itibarıyla artış gözlenmektedir. Genç erkekler arasında kendini güvende hissedenlerin oranı 2023'te %59 iken 2025'te %65'e yükselmiştir. Genç kadınlarda ise artış daha belirgindir. 2023'e kıyasla 13 puanlık bir yükselişle oran %61'e ulaşmıştır. Bu düzey, 2017'den bu yana gerçekleştirilen araştırma çalışmaları içinde kaydedilen en yüksek güvenlik algısıdır. Kentten memnuniyet üç ana ekseninde şekillenmektedir: güvenlik algısı, boş zaman imkânları ve sağlık durumu. Ekonomik ve demografik faktörler ikincil planda kalırken, gençlerin kent deneyimi daha çok gündelik yaşam kalitesi ve güvenlik hissi üzerinden tanımlanmaktadır.

Gençlerin temel kentsel hizmetlere erişimi büyük ölçüde yeterli olsa da gündelik güvenlik deneyimleri önemli bir risk alanı oluşturmaktadır. Gençlerin %81'i yaşadığı yerde hijyenle ilgili ihtiyaçlarını karşılayabildiğini, %78'i ise elektrik, su ve benzeri temel hizmetlere kesintisiz erişebildiğini belirtmektedir. Bu bulgular, temel altyapı hizmetleri açısından genel bir erişim düzeyine işaret etmektedir. Buna karşılık son bir yıl içinde kendisi ya da bir aile üyesinin trafik kazası geçirdiğini belirtenlerin oranı %17'dir. Yankesicilik veya kapkaç maruz kaldığını ifade edenlerin oranı %12, sokakta tacize uğradığını belirtenlerin oranı %11, sokakta fiziksel şiddete maruz kaldığını belirtenlerin oranı ise %10 düzeyindedir.

Kentte yaşam memnuniyeti genel olarak yüksek olsa da gençlerin memnuniyet düzeyi demografik özellikler, sağlık durumu ve hareketlilik eğilimleriyle farklılaşmaktadır. Gençlerin %77'si yaşadığı kentten memnun olduğunu, %82'si kendisini yaşadığı şehrin bir hemşerisi olarak gördüğünü ifade etmektedir; ancak %28'i başka bir şehirde yaşamayı düşünmektedir. Göç edilecek yerler olarak İstanbul, İzmir ve Ankara en çok tercih edilen şehirlerdir; yaşam kalitesi ve ekonomik koşullar bu tercihlerde belirleyici olmaktadır. Memnuniyet yaşla birlikte anlamlı olarak artmakta, 18–24 yaş grubunda memnuniyet daha düşük seviyede kalmaktadır. Sürekli hastalığı ya da engeli olan gençlerde ise kent memnuniyeti belirgin biçimde daha düşüktür. Bu bulgu, kentin erişilebilirliği ve yaşam kalitesinin fiziksel sağlık koşullarıyla yakından bağlantılı olduğunu düşündürmektedir.

Gençlerin kent memnuniyetini en güçlü biçimde belirleyen unsur gündelik güvenlik algısı ve ardından boş zaman olanaklarına erişimdir. Kurulan çok değişkenli modelde en güçlü belirleyici güvenlik algısıdır. Hava karardıktan sonra bulunduğu çevrede kendini daha güvende hisseden gençlerin kent memnuniyeti anlamlı ve güçlü biçimde artmaktadır. Güvenlik algısındaki iyileşme, kentten memnun olma olasılığını belirgin ölçüde yükseltmektedir. Bu sonuç, kent deneyiminin temel bileşenlerinden birinin gündelik güvenlik duygusu olduğunu açık biçimde göstermektedir. Kentsel olanaklara ilişkin değişkenler içinde özellikle boş zaman olanakları dikkat çekmektedir. Boş zaman imkânlarını yeterli bulan gençlerin kent memnuniyeti daha yüksektir. Bu etki güçlü ve

istatistiksel olarak anlamlıdır. Buna karşılık kültürel olanaklar, spor imkânları ve komşuluk ilişkileri doğrudan anlamlı bir farklılaşma üretmemektedir. Bu durum, gençler açısından kentin cazibesinin daha çok gündelik sosyalleşme ve zaman geçirme imkânları üzerinden değerlendirildiğini düşündürmektedir. Görelî yoksunluk değişkeninde ise yalnızca “eşit” olduğunu düşünen gençlerde memnuniyet artışı görülmektedir. Çalışma durumu ise bu modelde belirleyici değildir.

2.8 Dijital Yetkinlikte Belirleyici Etken: Eğitim Durumu

Gençlerin dijital medya kullanım alışkanlıkları son derece yoğun olup internet erişimi ve sosyal medya platformları günlük yaşamın temel bir parçası haline gelmiştir.

Gençlerin %95’i her gün en az bir kez internete eriştiğini belirtmektedir. En sık kullanılan sosyal medya platformu %83 ile Instagram’dır; bunu %79 ile WhatsApp izlemektedir. YouTube da gençler arasında yaygın olarak kullanılan bir platformdur (%39). İnternete erişen gençlerin %98’i erişim için akıllı telefon kullandığını ifade ederken, ikinci sırada %22 ile kişisel bilgisayar yer almaktadır. Gençler interneti en çok dizi/film seyretmek için kullanmakta, bunu müzik indirmek takip etmektedir. Film ve dizilerin en sık izlendiği mecralar arasında ulusal yayın yapan televizyon kanalları ilk sırada yer almakta; bunu YouTube ve çevrimiçi dizi izleme siteleri takip etmektedir. En çok izlenen televizyon kanalları NOW, Show TV ve Kanal D olarak belirtilmektedir.

Buna karşılık gençlerin dijital yetkinlik seviyeleri kullanım sıklığının gerisinde kalmakta ve son yıllarda belirgin bir düşüş göstermektedir. Araştırmaya katılan gençlerin yalnızca %28’i kendisini dijital konularda yetkin hissettiğini ifade etmektedir. Bu oran, 2023’e kıyasla 14 puanlık bir düşüşe işaret etmekte ve 2020’den bu yana ölçülen en düşük düzey olarak dikkat çekmektedir. Buna karşılık gençlerin %48’i, yapay zekâ uygulamalarını kullanarak metin, video ya da görsel hazırlayabildiğini belirtmiştir. Belirli dijital beceriler sorulduğunda gençlerin %73’ü Word, Excel ve PowerPoint gibi ofis programlarını kullanabildiğini ifade ederken, herhangi bir programlama dili bildiğini belirtenlerin oranı ise %22’dir.

2.8.1 Dijital Dünyada Zorbalık

Gençlerin çevrimiçi deneyimleri, rahatsız edici mesajlardan hesap ele geçirmeye kadar uzanan yaygın dijital zorbalık biçimlerine maruz kaldıklarını göstermektedir. Son bir yılda her dört gençten biri internette hoşuna gitmeyen rahatsız edici bir mesaj aldığını belirtmektedir. Profil fotoğrafı veya herhangi bir fotoğrafıyla ilgili olumsuz bir yorum aldığını belirtenlerin oranı %24, fikirlerinden dolayı dışlandığını belirtenlerin oranı ise %23’tür. Her beş gençten biri hesabının başkalarının eline geçtiğini, %18’i sosyal medya paylaşımları nedeniyle kendisiyle dalga geçildiğini ve %12’si de izinsiz olarak fotoğraflarının kullanıldığını söylemektedir.

2.8.2 Dijital Yetkinliğin Belirleyicileri

Dijital yetkinliğin belirleyicilerini keşfetmeyi amaçlayan çok değişkenli modelin bulguları dijital yetkinliğin demografik özelliklerden çok eğitim ve toplumsal konumla bağlantılı olduğunu ortaya koymaktadır. Yaş grubu anlamlı değildir; 18–24 ile 25–29 yaş grupları arasında belirgin bir fark görünmemektedir. Cinsiyet ise sınırdan bir farklılaşma göstermekte, ancak güçlü ve tutarlı bir etki üretmemektedir. Sağlık durumu da belirleyici değildir.

En güçlü ve açık belirleyici eğitim düzeyidir, eğitim seviyesi arttıkça dijital yetkinlik belirgin biçimde artmaktadır. Bu etki oldukça güçlüdür ve modeldeki en yüksek açıklayıcı katkıyı sunmaktadır. Bu bulgu, dijital becerilerin bireysel deneyimden ziyade eğitim süreciyle yakından bağlantılı olduğunu göstermektedir. Eğitim, yalnızca teknik bilgiye erişimi değil, dijital ortamda kendine güveni ve problem çözme kapasitesini de artırıyor olabilir.

Çalışma durumu da anlamlı bir farklılaşma üretmektedir. Özellikle öğrencilerin dijital yetkinlik düzeyleri daha yüksektir; bu grubun dijital ortamlara daha yoğun maruz kalması ve eğitim sürecinde bu araçları aktif kullanması muhtemeldir. Çalışan gençlerde de dijital yetkinlik daha yüksek görünmektedir. Buna karşılık iş arayan grupta bu artış daha sınırlıdır. Bu durum, aktif eğitim ve çalışma ortamlarının dijital becerileri desteklediğini düşündürmektedir.

Görelî yoksunluk değişkeninde ise gelirini yeterli bulan gençlerde dijital yetkinlik daha yüksektir. Ekonomik güvence, teknolojiye erişim ve dijital araçları etkin kullanma imkânı açısından avantaj sağlayabilmektedir. Ayrıca cinsiyet ve medeni durumun birlikte ele alındığı değişkenlerin de anlamlı olduğu; bazı gruplarda dijital yetkinlik düzeyinin daha düşük seyrettiği anlaşılmaktadır. Bu sonuç, dijital becerilerin yalnızca bireysel değil, aynı zamanda toplumsal rol ve yaşam evresiyle de bağlantılı olduğunu göstermektedir.

TÜRKİYE'DE GENÇLERİN İYİ OLMA HALİ ARAŞTIRMA RAPORU

İletişim:

info@habitatdernegi.org

"Raporun dijital formatına erişmek için:

www.habitatdernegi.org/yayinlar

